

شرح رساله حقوق

بحث در حق دوم بطن بود یعنی حق ایجابی «و ان تقتصد له فی الحلال»، میانه روی در حلال خواری. این یک حق است برای شکم که نه راه افراط و پرخوری را پیش بگیرد و نه راه تفریط و کم خوری بیش از حد که از حد اعتدال خارج شود، این یک حق است. شکم یک حقی به گردن صاحبش دارد که در حلال خواری نیز میانه روی را رعایت کند.

ما یک اشاره اجمالی به آثار سوء جسمی و روحی پرخوری داشتیم در جلسه گذشته مختصری در این رابطه سخن گفتیم از باب مقدمه برای ورود در این فراز کلام امام سجاد(ع). امام سجاد(ع) بعد از اینکه فرمود میانه روی در حلال را در نظر بگیرید و رعایت کنید می فرماید «و لا تخرجه من حد التقویه الی حد التهوین» نباید شکم را از حد تقویت به حد حقارت و کاستن شخصیت انسانی بکشاند.

لزوم تقویت جسم

لازم است به شکم توجه شود ولی در حد تقویت. از آن حد که خارج شود، حد تهوین است. یعنی کاستن شدن از شخصیت انسانی. چطور ممکن است خوردن و آشامیدن هم لازم باشد و هم در یک شرایطی منجر به سقوط شخصیت انسانی بشود؟ در اینکه بدن به اکل و شرب نیاز دارد بحثی نیست این یک امر بدیهی و روشن است هم تجربه همه ما بر این مطلب گواه است و هم اطباء و علم پزشکی این را ثابت کرده است که اگر جسم مواد لازم مربوط به حفظ و رشد خودش را دریافت نکند فاسد می شود، این یک امری است که هیچ تردیدی در آن نیست. برای همین است که امام صادق(ع) در صدر یک روایتی که آن را نقل خواهیم کرد، می فرماید «لَیْسَ لِابْنِ آدَمَ بُدٌّ مِنْ أَكْلَةٍ یُقِیمُ بِهَا صُلْبَهُ» بنی آدم حتما نیاز به خوردن دارد تا صلبش و بنیانش قوام پیدا کند، اصلا اگر نباشد از بین می رود و در ادامه امام صادق می فرماید: «فَإِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا»، آن وقت باید چه کار کنیم؟ یک توصیه هایی دارند که آنها را عرض می کنیم. بنابراین اصل ضرورت خوردن و آشامیدن فی الجمله یک چیزی است که هیچ قابل انکار نیست.

پیامدهای منفی عدم میانه روی

۱. سقوط شخصیت انسانی

اما اگر این از حدش فراتر برود باعث سقوط انسان از شخصیت انسانی و فرو افتادن در شخصیت حیوانی می شود، زیرا خوردن بیش از حد بر اساس خصلتی است که در حیوانات بیشتر وجود دارد، حیوان کارش خوردن و خوابیدن است و این برای حیوان این یک اصل محسوب می شود، انسانی که خوردن برای او اصل شود شبیه به حیوان می شود، برای همین است که امام سجاد(ع) می فرماید «و لا تخرجه من حد التقویه الی حد التهوین» آن مقداری که بدن نیاز دارد خیلی هم خوب است و اشکالی ندارد، کسی در میان غذاهای طیب و حلال گزینش کند، بعضی از انسانها به بعضی از غذاها علاقه دارند و از بعضی خوششان نمی آید به دلایل مختلف، این هیچ اشکالی ندارد، اما اینکه این تبدیل شود به اصل، این موجب سقوط از شخصیت انسانی است.

امام صادق(ع) می فرماید: «لَیْسَ لِابْنِ آدَمَ بُدٌّ مِنْ أَكْلَةٍ یُقِیمُ بِهَا صُلْبَهُ، فَإِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلِیَجْعَلَ ثُلُثَ بَطْنِهِ لِلطَّعَامِ وَثُلُثَ بَطْنِهِ لِلشَّرْبِ وَثُلُثَ بَطْنِهِ لِلنَّفْسِ، وَلَا تَسْمَنُوا تَسْمَنَ الْخَنَازِیرِ لِلذَّبْحِ»؛ میگوید پس هنگامی که یکی از شما غذا می خورد یک سوم شکم را برای اکل و طعام و یک سوم را برای نوشیدن و آب و یک سوم را برای تنفس قرار دهد که اگر این کار را نکند می شود مثل خنازیر که آنها را برای اینکه پروار شوند آن قدر به آنها می خوراندند، که راه برای نفس هم باقی نمی گذارد. این می شود تشبیه به حیوان، این یک رفتاری است که انسان را شبیه به حیوان می کند.

در همین رابطه پیامبر گرامی اسلام در روایتی می فرماید «أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثَةِ أَصْنَافٍ صُنْفٌ يُشْبِهُونَ بِالْأَنْبِيَاءِ وَ صُنْفٌ يُشْبِهُونَ بِالْمَلَائِكَةِ وَ صُنْفٌ يُشْبِهُونَ بِالْبَهَائِمِ أَمَّا الَّذِينَ يُشْبِهُونَ بِالْأَنْبِيَاءِ فَهَمَّتُهُمُ الصَّلَاةُ وَ الزَّكَاةُ وَ أَمَّا الَّذِينَ يُشْبِهُونَ بِالْمَلَائِكَةِ فَهَمَّتُهُمُ التَّسْبِيحُ وَ التَّهْلِيلُ وَ التَّكْبِيرُ وَ أَمَّا الَّذِينَ يُشْبِهُونَ بِالْبَهَائِمِ فَهَمَّتُهُمُ الْأَكْلُ وَ الشُّرْبُ وَ النَّوْمُ.»؛ امت من بر سه طائفه هستند، یک عده ای شبیه به انبیاء هستند و یک عده شبیه به ملائکه و یک عده شبیه به حیوانات و چهارپایان؛ آنان که شبیه انبیاء هستند همتشان و اهتمامشان به نماز و ادای حقوق واجب الهی است، این زکات اعم از مالی و غیرمالی است (دیگر نمی خواهم بقیه را شرح دهم، تنها به شاهد مثال می پردازم) اما آنانی که شبیه ملائکه هستند فقط ذکر و تحلیل و تسبیح دارند، اما آن عده ای که به حیوانات شبیه هستند همه همتشان خوردن و خوابیدن و آشامیدن است. وقتی خوردن اصل شود، آشامیدن اصل شود، نوم اصل شود، انسان شبیه به بهائم می شود، پس حد تهوین آن مرزی که باعث فرو کاستن شخصیت انسانی می شود حدی است که بیش از نیاز بدن بخورد و بیاشامد، علت اینکه امام می فرماید: «و لا تخرجه من حد التقويه الی حد التهوین» این است که پر خوری و پر آشامی حد تهوین است، حد فرو کاستن از شخصیت انسانی، زیرا انسان با این کار شبیه حیوانات می شود.

«والحمد لله رب العالمین»